

Kimlik Gelişiminde Yeni Bir Boyut: Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması

A New Dimension in Identity Development: Ruminative Exploration

Ümit MORSÜN BÜL¹ ve Figen ÇOK²

Öz: Ergenlik döneminde yaşamla ilgili temel gelişimsel görevlerden biri kimlik gelişimidir. Çoğu ergen sürekli bir kimlik duygusu oluşturmak için büyük çaba harcar. Kimlik gelişimi hem bireylerin ruh sağlıkları hem de yetişkinliğe geçiş açısından çok önemlidir. Sağlıklı bir kimlik süreci deneyimleyen ergenler genç yetişkinlik sürecine daha kolay geçmekte ve yetişkinliğin gerektirdiği rolleri daha kolay biçimde ortaya koymaktadırlar. Kimlik, evlenme, meslek seçimi gibi konularda bireylere yol gösterici olur. Sosyo-kültürel değişimler sonucunda hem bireyler tarafından kimliğin yapılandırılışı hem de kimlik gelişiminin kuramsal olarak ele alınışı değişmiştir. Bu derleme çalışmasının amacı kimlik gelişimi literatüründe yaşanan bu değişimi ve Luyckx ve arkadaşları (2008a) tarafından ortaya konulan Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modelini incelemektir. Küreselleşmenin, postmodern kültürün ve elektronik iletişim araçlarının etkisiyle kimlik gelişiminin yapılandırma biçimi değişmiştir. Bu değişimlerin sonucunda seçeneklerin araştırılması sürecinin her zaman olumlu sonuçlar ortaya çıkarmayacağı görülmüştür. Seçeneklerin saplantılı araştırılması sürekli kimlik duygusunu engelleyen bir süreç olarak görülmüştür. Kuramsal açıdan ise kimlik gelişimi hakkındaki çalışmaların kimlik statülerinden çok kimlik sürecine odaklanmaya başladığı görülmüştür. Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modeli ergenlik döneminde kimlik gelişiminin daha doğru biçimde incelenmesini sağlamaktadır. Sonuç olarak Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modeli eğitim kurumlarında ve kliniklerde çalışan uzmanların ergenlerin kimlik gelişimini doğru biçimde değerlendirmelerine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: ergenlik, kimlik gelişimi, seçeneklerin saplantılı araştırılması

Abstract: Basic configurations about life in adolescence period appear around the identity development. Most adolescents make effort to constitute continuous sense of identity. Identity development is important in terms of both individuals' mental health and transition to adulthood. Identity helps individuals to guide their decisions such as whether to marry, what career to choose. Constitution of identity by individuals and handling of theoretical identity development began to change as a result of socio-cultural changes. The aim of this study is to investigate the changes in identity development literature and The Five-Dimensional Model of Identity Formation that is proposed by Luyckx et al. (2008a) The form of configuration of identity development has changed by the effects of globalization, postmodern culture and electronic communication tools. It is seen that with this change, exploration doesn't produce positive results every time. Ruminative exploration is thought as a process that inhibits continuous sense of identity. In theory, it is seen that studies about identity development has started to focus on identity process rather than identity status. Five-Dimensional Model of Identity Formation provides more accurate investigation about identity development in adolescence period. As a result, The Five-Dimensional Model of Identity Formation will contribute to specialists who work both in educational and clinical environment to evaluate adolescent's identity development.

Keywords: adolescence, identity development, ruminative exploration

Günümüzde ergenler arasında sıklıkla gözlenen durumlardan biri önceki yıllara göre ergenlerin meslek ya da yaşam alanları ile ilgili konularda daha sık karar değiştirmeleri ve bir karar yönünde pek fazla davranış göstermeden başka bir konu hakkında araştırma yapmaya başlamalarıdır

(Luyckx ve ark., 2008a). Kimlik gelişimi zamanı olarak ergenlik farklı alternatiflerin araştırıldığı ve deneyimlendiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çoğu kimlik gelişimi ile ilgili yaklaşımda ergenlerin araştırma yapmaları olumlu olarak görülmektedir. Ancak son yıllarda kimlik

Yazar Notu: Bu çalışma 3-5 Ekim 2011 tarihlerinde gerçekleştirilen XI. Ulusal PDR Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr., Aksaray Üniversitesi, Aksaray, E-posta: morsunbulumit@gmail.com

² Prof. Dr., TED Üniversitesi, Ankara, E-posta: figen.cok@tedu.edu.tr

gelişimi ile ilgili yaklaşımlar (Crocetti, Schwartz, Fermani ve Meuss, 2010; Luyckx ve ark., 2008a) ergenlerin kimlik öğeleri ile ilgili araştırma yapma sürecinin tamamıyla olumlu sonuçlar doğuracağı yönündeki beklentinin doğru olmadığını ortaya koymaya başlamıştır.

Kimlik gelişiminde kuramsal açıdan değişen durum hem sosyo-kültürel öğelere daha önem verilmesi hem de kimlik gelişimini kimlik statüleri bağlamından ele yaklaşımlardan çok kimlik gelişimindeki süreçlere odaklanan yaklaşımların artışıdır. Luyckx ve arkadaşları (2008a) tarafından önerilen Beş Boyutlu Kimlik Süreci Modeli hem sosyo-kültürel öğelere hem de kimlik gelişimindeki süreçlere odaklanan bir yaklaşımdır. Bu çalışmanın amacı kimlik gelişimi literatüründe yaşanan değişimi ve daha özde Luyckx ve arkadaşları (2008a) tarafından ortaya konulan Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modelini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak kimlik gelişimi ile ilgili yaklaşımlar kısaca gözden geçirilmiş ardından da Beş Boyutlu Kimlik Süreci Modeli ayrıntıları ile incelenmiştir.

Ergenlik çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasındaki bir geçiş dönemi olarak ele alınmaktadır. Bu dönemde ergenler bedensel, bilişsel ve sosyal-duygusal alanda pek çok değişim yaşarlar. Ergenler bu dönemde yetişkinliğin gerektirdiği donanımları oluşturmaya çalışırlar. Yetişkinliğe geçişteki en önemli yaşam görevlerinden birisi sürekli bir kimlik duygusu oluşturmaktır. Ergenlik döneminde yaşamla ilgili temel yapılandırılmalar kimlik gelişimi etrafında gerçekleştiği için ergenler kimliklerini oluşturmak için büyük çaba gösterirler.

Psikolojik danışma ve rehberlik alanında ergenlerle çalışan uzmanlar ergenlik döneminde sorunlar yaşayan bireylerle çalıştıklarında karşılıklarına ilk gelen değişken kimlik olmaktadır. Bu çalışmanın, ortaya koydukları üzerinden psikolojik danışma ve rehberlik alanına hem kuramsal hem de uygulamaya dönük katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bundan sonraki bölümde kimlik gelişiminin bireylerin yaşamında neden önemli olduğu açıklanacaktır.

Kimlik Gelişiminin Önemi

Ergenlik döneminde, bireylerin temel yaşam görevi “Ben kimim?” sorusuna yanıt aramaktır. Başka bir deyişle ergenlik dönemi kimlikle ilgili örüntülerin yapılandırma dönemidir. Ergenlik döneminde yaşamın mutlu ya da mutsuz, üretken ya da kısır olarak değerlendirilmesi bu sorunun cevabına bağlıdır (Meyers ve Dieners, 1995).

Öncü kişilik gelişimi kuramcılarına (Jourard, Lecky, Maslow, Rogers gibi) göre sağlıklı bir kimlik gelişimi ruh sağlığı için önemli bir yere sahiptir (Akt. Suh, 2002). Erikson’un (1968) Psikososyal Gelişim Kuramının beşinci evresi olan kimlik duygusuna karşı rol karışıklığı evresinde, ergenler aynılık ve süreklilik duygusunu hissettiklerinde psikolojik sağlık ve iyilik halini kazanmaktadırlar. Yani başarılı bir biçimde kimlik sentezi gerçekleştiren ergenlerin daha yüksek düzeyde ruhsal sağlığa sahip oldukları söylenebilir.

Sağlıklı bir kimlik süreci deneyimleyen ergenler genç yetişkinlik sürecine daha kolay geçmekte ve yetişkinliğin gerektirdiği rolleri daha kolay biçimde ortaya koymaktadırlar (Erikson, 1968; Luyckx, Schwartz, Goossens ve Pollock, 2008b; Luyckx, Schwartz, Goossens ve Soenens, 2008c; Luyckx ve ark., 2008d). Kimlik, evlenme, meslek seçimi gibi konularda bireylere yol gösterici olur (Schwartz ve ark., 2011). Sonuç olarak ergenlik döneminde kimlik gelişimi hem bireylerin ruh sağlığını hem de yetişkinliğe geçiş sürecini etkilemesi açısından önemlidir. Bundan sonraki bölümde kimlik gelişimini etkileyen sosyo-kültürel değişimler ve ortaya konulan farklı kuramsal yaklaşımlar aktarılacaktır.

Sosyal-Kültürel ve Kuramsal Değişimler

Kimlik gelişimi çalışmalarına bakıldığında hem kuramsal olarak kimlik gelişimini ele alan yaklaşımların değiştiği hem de sosyal ve kültürel değişimler sonucunda yeni değişkenlerin ortaya çıktığı görülmektedir.

1. Sosyal - Kültürel Değişimler

Kimlik gelişimi sürecinin doğru biçimde değerlendirilmesi için kimlik gelişiminin içinde gerçekleştiği bağlamın da dikkatte alınması gerekmektedir. Erikson’un (1968) kimlik gelişimi kuramına bakıldığında, kuramın benlikle toplum arasındaki ilişkileri içerdiği görülmektedir. Erikson (1968) kimlik gelişimi sürecini hem bireyin gelişiminin merkezine hem de toplumsal kültürün merkezine yerleştirerek açıklamıştır. Erikson’a (1968) göre sosyal yapılar, teknolojik gelişmeler ve tarihsel özellikler kimlik biçimlenme sürecini etkilemektedir. Bu açıdan kimliğin içinde yapılandırıldığı bağlam kimlik oluşumu sürecinde önemli hale gelmektedir (Beyers ve Çok, 2008). Adams ve Marshall’a (1996) göre de mikro ve makro çevresel etkenler kimlik gelişimi sürecinde birbirlerini etkilerler. Makro düzeydeki özellikler, ekonomik sistem, politik ideolojiler, sosyal politikalar, demografik değişkenler, kurumsal değerler, fiziksel çevre, sosyal sınıf, ırksal ya da

etnik yapıdır. Mikro düzeydeki özellikler ise kişilerarası ilişkiler, iletişim, medya ve sıradan ya da rutin günlük etkileşimleri içerir.

Her dönemdeki toplumsal değişimlerle birlikte kimlik gelişimi ile ilgili öğeler de değişmektedir. Modern öncesi dönemde ipotekli kimlik statüsü, modern dönemde başarılı, postmodern dönemde ise dağınık kimlik statüsü ergenler arasında daha fazla gözlenmiştir. Modern öncesi dönemde toplum tarafından, ergenlerin kimlik gelişiminde toplumun belirlediği değerleri benimsemesini beklerken, erken modern dönemde ergenlerin etkin bir biçimde kimlik yapılarını yapılandırmalarını beklemektedir. Postmodern dönemde ise ergenler daha çok tüketim kültürünün ve hızlı değişimin etkisi altında kimliklerini yapılandırmaya çalışırlar. Postmodern dönemde kimlik gelişimi, toplumsal yaşamdaki hızlı farklılaşma ve değişme sonucunda kırılmalı ve süreksiz bir biçimdedir. Bu dönemde bireylerin kendilerini konumlandıramayacağı bir kültürel ortam doğmuştur. Postmodern dönem bağlamında özellikle küreselleşme ve postmodern kültürün etkisiyle kimliğin temel öğesi olan aynılık ve sürekliliğin oluşturulması zor bir hale gelmiştir. Postmodern dönemin temel özelliğinin tüketim kültürü, başkalarına yönelim, yarışmacılık, imaj yapılandırması, kaotik ve daha az destekleyici olması nedeniyle bazı bireyler içsel benlik yapılandırmalarından uzaklaşarak sürekli (perpetual) moratoryum sürecine girerler. Günümüzde ergenlerin kimlik gelişim süreçlerinde elektronik iletişim araçlarının, özellikle de internetin kimlik gelişimi sürecinde büyük etkisi vardır. İnternet kullanımından önce kimlik gelişimi ergenlerin yaşadıkları yaşam alanıyla sınırlıydı. Ancak internet kullanımının artmasıyla kimlik gelişimi süreci ergenlerin yaşadıkları alanla sınırlı kalmadığı gibi kimlik öğeleri için araştırılacak seçeneklerde çok artmıştır (Bauman, 2005; Cote, 2002; Karaduman, 2010; Luyckx ve ark., 2008a; Morsünbül, 2010).

Değişen sosyal ve kültürel değişimlerle birlikte kimlik gelişimindeki öğeler değişmeye başlamıştır. Bu değişimler de kimlik gelişiminin incelenmesinde kuramsal olarak farklı yaklaşımların ortaya konulmasına neden olmuştur.

2. Kuramsal Olarak Değişimler

Kimlik gelişimindeki kuramsal olarak değişimin kimlik statüleri yaklaşımından kimlik sürecine odaklanan yaklaşımlara doğru olduğu görülmektedir. Kimlik gelişimi araştırmalarında en çok kullanılan yaklaşımlar şu şekilde sınıflandırılabilir: Kimlik statülerine odaklanan modeller (Marcia, 1966; Waterman, 1992), kimlik gelişiminde sosyal-

bilişsel süreçlere odaklanan Kimlik Stilleri Modeli (Berzonsky, 1992) ve son olarak da kimlik gelişiminde sürece odaklanan Kimlik Süreci Modelleri (Crocetti ve arkadaşları, 2010; Luyckx ve arkadaşları, 2008a). Bu sınıflama tarihsel olarak sıralandığında ilk olarak statüler modelinin daha sonra stiller modelinin ve son olarak da süreç modellerinin ortaya konulduğu görülmektedir. İzleyen bölümde ilk olarak Erikson'un kuramı ve sonrada kimlik gelişimi ile ilgili diğer yaklaşımlar kısaca gözden geçirilmiştir.

a) Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson(1968) gelişim kuramında sekiz evre tanımlamıştır. Kuramda ergenlik dönemini kimlik duygusuna karşı rol karışıklığı dönemi olarak tanımlamıştır. Bu dönemde kimlik duygusu "ben kimim?" sorusuna verilen yanıtlarla oluşturulmaktadır. Erikson kimlik gelişimi sürecini iki dinamik öğenin karşılıklı etkileşimi olarak görmektedir. Bunlar kimlik sentezi ve kimlik karmaşasıdır. Kimlik sentezi bireyin benlik duygusuyla ilgili çeşitli içerikleri işlevsel ve içsel olarak tutarlı bütünler haline getirme yeteneğini gösterir. Kimlik karmaşası ise tutarlı ve işlevsel benlik duygusunun yokluğunu ve kimlikle ilgili içeriklerin tutarlı bir bütün haline getirilememesidir (Akt. Schwartz ve Pantin, 2006).

b) Kimlik Statüleri Modelleri

Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramına dayanarak pek çok model oluşturulmuştur. Bunlardan en önemlisi kimlik gelişimi literatürüne büyük etkisi olan Marcia'nın Kimlik Statüleri Modelidir. Kimlik Statüleri Modeli ortaya konulduğundan beri bu modeli temel alarak 500'ün üzerinde kuramsal ve ampirik yayın yapılmıştır (Luyckx ve ark., 2008a). Kimlik gelişimini statüler bağlamında açıklayan diğer bir yaklaşım da Waterman'ın (1992, 1999) kişisel anlamlılık duygusuna vurguda bulunan yaklaşımıdır.

Marcia, Erikson'un psikososyal gelişim kuramının temel kavramlarını kabul ederek, kimlik yapılarının ölçülebilir sorunlarıyla yoğun olarak ilgilenmiştir. Marcia (1989, 1993, 1994) *seçeneklerin araştırılması* (exploration; bireyin, samimi ve bilinçli olarak alternatif iş, inanç ve yönelimleri sorgulaması, deneyimlemesidir) ve *içsel yatırım* (commitment; bireyin, farklı alanlardaki alternatif seçenekleri seçmesi ve bu seçimler doğrultusunda davranışlar ortaya koymasını) süreçlerini kullanarak dört kimlik statüsü tanımlamıştır (Marcia, 1966, 1989, 1994, 2002a). Bunlar sırasıyla; başarılı (bu statüde yer alan bireyler, etkin olarak olası seçenekleri

araştırarak içsel yatırımda bulunurlar), askıya alınmış (moratoryum bu statüde yer alan bireyler, etkin olarak olası seçenekleri araştırırlar ancak belirgin içsel yatırımlarda bulunmazlar), ipotekli (bu statüde yer alan bireyler, belirgin içsel yatırımlarda bulunurlar ancak bu içsel yatırımları oluştururken etkin araştırma sürecini yaşamazlar) ve dağınkı kimlik statüsüdür (bu statüde yer alan bireyler geçici araştırmalarda bulunurlar ancak herhangi bir içsel yatırımda bulunmazlar). Kimlik statülerini Erikson'un ergenlik döneminin temel çatışması olan kimlik duygusuna karşı rol karışıklığı ile karşılaştırdığımızda, başarılı kimlik statüsünün kimlik duygusunu, dağınkı kimlik statüsünün ise rol karışıklığını yansıttığı söylenebilir (Schwartz ve ark., 2011).

Waterman (1992,1995,1999) Erikson'un kimlik gelişimi kuramına ve psikolojik işlevsellik felsefenin temellerine dayanarak kimlik gelişimi modeli önermiştir. Waterman (1992,1995,1999) kimlik statülerini saptarken, Marcia'nın kimlik statülerini belirlemek için kullandığı seçeneklerin araştırılması ve içsel yatırım değişkenlerine üçüncü bir değişken olan kişisel anlamlılık duygusunu (feeling of personal expressiveness) eklemiştir. Waterman (1992,1999) en iyi psikolojik işlev olarak ifade edilen yaklaşımında yedi kimlik statüsü tanımlamıştır. Bunlar sırasıyla anlamlandırılmış/anlamlandırılmamış başarılı, anlamlandırılmış-anlamlandırılmamış askıya alınmış, anlamlandırılmış/anlamlandırılmamış ipotekli ve anlamlandırılmamış kimlik statüleridir.

c) Kimlik Stili Yaklaşımı

Berzonsky (1992,1999,2003,2005) bireylerin benlikle ilgili konuları nasıl ele aldıklarını, kimlik konularını nasıl müzakere ettiklerini ve bunlarla ilgili olarak ne tür karar verme biçimlerini kullandıklarını göz önüne alarak kimlik stilleri yaklaşımını ortaya koymuştur. Berzonsky (1992,1999,2003,2005) sosyal-bilişsel süreçleri göz önünde bulundurarak üç kimlik stili tanımlamıştır. Bunlar bilgi, norm ve kaçınma yönelimli kimlik stilleridir. Bilgi yönelimli bireyler kimlik duygusunun yapılandırması ile ilgili karar vermede ve içsel yatırımlarını şekillendirmeden önce, benlikle ilgili bilgileri etkin bir biçimde araştırır ve değerlendirirken, norm yönelimli bireyler ise kimlikle ilgili problem durumları ile karşılaştıklarında aileler ve toplumsal referans gruplarını içeren bireylerin beklenti ve isteklerini göz önünde bulundururlar. Kaçınma yönelimli bireyler ise kişisel çatışmalardan ve kimlikle ilgili problemlerle karşı karşıya kalmaktan kaçınırlar.

d) Kimlik Süreci Modelleri

Buraya kadar aktarılanlara bakıldığında kimlik gelişimini açıklamak için Erikson'un kuramının temel olarak alındığı görülmektedir. Kimlik gelişiminin açıklanmasında ilk olarak daha çok statüler bağlamında kimlik gelişiminin ele alındığı ancak Berzonsky'le birlikte kimlik gelişimindeki süreçlere odaklanıldığı görülmektedir. Erikson'un kuramının temel varsayımlarını alarak oluşturulan Marcia'nın Kimlik Statüleri Modelinin kimlik gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalarda en çok kullanılan model olduğu görülebilir. Marcia'nın modeline getirilen temel eleştirilerden biri bu modelin amacının kimlik sürecini göstermekten çok bireyleri sınıflandırması ya da statülere ayırmasıdır (Bosma, 1994, 1995; Cote ve Levine, 1987; Crocetti ve ark., 2010). Marcia'nın modelinde süreçten çok o anki durum ya da sonuç görülmektedir. Ancak Erikson'un (1968) kuramına bakıldığında kimlik statik bir durum olarak değil de bir süreç olarak ele alınmıştır.

Bosma ve Kunnen'e (2008) göre ergenlik döneminde kimlik gelişimi ancak hem sürecin hem de bağlamın birlikte ele alınmasıyla tam olarak anlaşılabilir. Süreç denildiğinde hem farklı zaman dilimlerinde bireylerin kimlik gelişiminin incelenmesi hem de bireylerin kimlik ile ilgili yapılandırma süreçleri (örneğin Berzonsky'nin kimlik gelişimi yaklaşımında kullandığı sosyal-bilişsel süreçler, karar verme süreçleri) belirtilmektedir. Schwartz ve Pantin (2006) kimlik statülerinin sadece belirli bir zamandaki durumu gösterdiğini ve kimlik gelişimini anlamaya tam olarak hizmet etmediğini belirtmektedir.

Süreç modelleri kimlik biçimlenmesindeki gelişimleri açıklamada iki yönden yararlı görünmektedir. İlki süreç modelleri kimlik biçimlenmesindeki süreçleri görmemizi sağlar. İkincisi ise süreç modelleri hem değişken odaklı yaklaşımlar (variable-centered approaches) hem de kişi odaklı yaklaşımlar (person-centered approaches) olarak esnek bir biçimde kullanılabilir. Değişken odaklı yaklaşımlar olarak kimlik süreci ve ilgili değişkenler arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır. Kişi odaklı yaklaşımlar olarak farklı kimlik statülerinde sınıflandırılmış bireyler arasındaki farklılıklara odaklanmaktadır (Crocetti ve ark., 2010).

Kimlik gelişiminde sürecin daha öne çıkmasıyla birlikte son beş yıldır sürece odaklanan modeller araştırmalarda daha sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Bu modellerden en önemlisi ve en sık kullanılanı Luyckx ve arkadaşları tarafından geliştirilen Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi

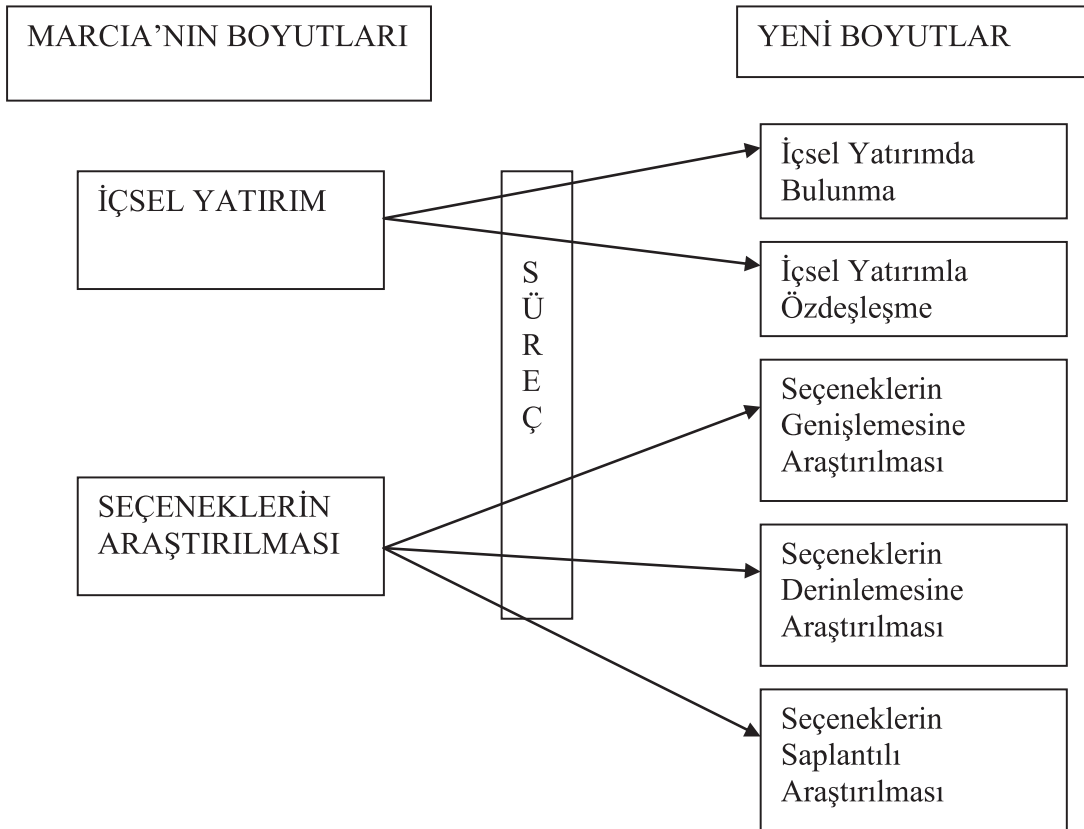
Modelidir (Luyckx, Goossens, Soenens, Beyers ve Vansteenkiste, 2005; Luyckx, Goossens ve Soenens, 2006a; Luyckx, Goossens, Soenens ve Beyers, 2006b; Luyckx, Goossens ve Soenens, 2006c; Luyckx ve ark., 2008a, b, c, d; Luyckx, Goossens, Soenens, Beckx ve Wouters, 2008e; Luyckx, Lens, Smits ve Goossens, 2010a; Luyckx, Schwartz, Soenens, Vansteenkiste ve Goossens, 2010b).

Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modeli

Luyckx ve arkadaşları (2005, 2006 a,b,c,2008 a,b,c,d,e) Erikson'un (1968) Psikososyal Gelişim Kuramına, Marcia'nın Kimlik Statüleri Modeline, Berzonsky'nin Kimlik Stilleri Modeline, Waterman'ın Statüler Modeline dayanarak beş boyuttan oluşan bir kimlik biçimlenmesi modeli önermişlerdir. Başka bir deyişle bu model, kimlik biçimlenmesi hakkında kuramsal olarak Erikson'a, kimlik biçimlenmesini açıklamak için kullanılan boyutlar açısından Marcia'ya, süreç boyutunda Berzonsky'e ve içsel yatırımın niteliği konusunda ise Waterman'a dayanmaktadır. Bu model, Marcia'nın modelinin daha genişletilmiş

ve süreç boyutu zenginleştirilmiş bir biçimi olarak da değerlendirilebilir ve modelde kimlik biçimlenmesinin sürece odaklanarak açıklanmaya çalışıldığı söylenebilir. Bu model önerdiği farklı seçeneklerin araştırılması süreciyle de (seçeneklerin saplantılı araştırılması = ruminative exploration) kimlik gelişiminde bağlamı da göz önünde bulundurmıştır. Luyckx ve arkadaşları (2005) ilk olarak dört boyut belirlerken daha sonraki çalışmalarında (Luyckx ve ark., 2008 a,b,c) boyut sayısını beşe çıkarmışlardır.

Marcia, seçeneklerin araştırılmasını kimlik gelişiminin altında yatan süreç olarak görürken içsel yatırım sürecini ise bu sürecin sonu olarak görmüştür. Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modelinde hem seçeneklerin araştırılması hem de içsel yatırım kimlik gelişiminin altında yatan süreçler olarak ele alınmıştır (Luyckx ve ark., 2010 a, b; Schwartz ve ark., 2011). Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modelinde, Marcia'nın Kimlik statülerini belirlemek için kullandığı seçeneklerin araştırılması alt üç boyuta, içsel yatırım ise iki alt boyuta ayrılmıştır.

Şekil 1. Marcia'nın ve Luyckx ve Arkadaşlarının Önerdiği Kimlik Boyutları (Kaynak: Luyckx ve ark., 2008a)

Şekil.1’de görüldüğü gibi Marcia’nın içsel yatırım süreci içsel yatırım yapma ve içsel yatırımla özdeşleşme olarak alt boyutlara ayrılırken, Marcia’nın seçeneklerin araştırılması süreci genişlemesine, derinlemesine ve seçeneklerin saplantılı araştırılması olmak üzere üç alt boyuta ayrılmıştır. Aşağıda sırasıyla bu alt boyutlar açıklanmıştır.

İçsel yatırımda bulunma (Commitment making). Kimlikle ilgili konular hakkında karar verme derecesini göstermektedir. Bu boyut Marcia’nın modelindeki içsel yatırımda bulunma boyutunun karşılığıdır.

İçsel yatırımla özdeşleşme (Identification with commitment). Kişinin içsel yatırımlarını değerlendirdikten sonra içsel yatırımları ile özdeşleşme ve bunların kendisine ne oranda uyduğu konusundaki duygularının derecesini göstermektedir. Bu boyut Waterman’ın statüler modelinde kullandığı kişisel anlamlılık boyutuna benzemektedir. Waterman’ın modelinde kimliğin temel ayırıcısı içsel yatırımın niteliğidir.

Seçeneklerin genişlemesine araştırılması (Exploration in breadth). Bireylerin içsel yatırımlarda bulunmadan önce kimlik alanları ile ilgili farklı alternatifleri araştırma derecesini göstermektedir. Üniversiteye gidecek bir öğrencinin okumak istediği alana karar vermeden önce alanla ilgili kitaplar okuması, broşürlere bakması bu sürece örnek gösterilebilir. Bu boyut Marcia’nın modelindeki seçeneklerin araştırılması boyutunun karşılığıdır.

Seçeneklerin derinlemesine araştırılması (Exploration in depth). Kişinin sahip olduğu içsel yatırımların, kendisine ne kadar uyduğunu değerlendirmesi için onları derinlemesine değerlendirme derecesini göstermektedir. Üniversitede eğitim gören bir öğrencinin okul arkadaşları ile eğitim gördüğü bölüm hakkında konuşması, seçtiği programı tekrar değerlendirmesi bu sürece örnek gösterilebilir.

Buraya kadar aktarılan boyutlara baktığımızda aktarılan dört boyutun kimlik biçimlenmesindeki süreci anlamak açısından önemli olduğu söylenebilir. Daha önce söylendiği gibi kimlik gelişiminde hem süreç hem de bağlam önemlidir. Beş Boyutlu Kimlik Biçimlenmesi Modelinde bağlamı daha çok seçeneklerin araştırılmasının üçüncü boyutu olan seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunun açıklanmasında görebiliriz.

Seçeneklerin saplantılı araştırılması (Ruminative exploration): Kişilerin güçlü içsel yatırımlara ulaşmasını zorlaştıran araştırma sürecine

saplanma (stuck) derecesini göstermektedir. Örneğin kişinin üniversitede hangi bölümde okuyacağına karar verememesi ve farklı alternatifler üzerinde düşünmeye devam etmesi.

Beş Boyutlu Modelin literatüre en büyük katkısı saplantılı seçeneklerin araştırılması sürecini ortaya koymasıdır. Bu nedenle bu çalışmada daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Kimlik gelişimi ile ilgili kuramlara bakıldığında, seçeneklerin araştırılmasının işlevsel olup olmadığı konusunda araştırmalar farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Bazı çalışmalarda (Clancy ve Dollinger, 1993; Luyckx ve ark., 2006c) seçeneklerin araştırılması kimlikle ilgili öğelere merak ve açıklıkla ilişkilirken, başka çalışmalarda (Kidwell, Dunham, Bacho, Pastorino ve Portes, 1995; Luyckx et al., 2006c) ise yüksek düzeyde kaygı ve depresyon belirtileri ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Seçeneklerin araştırılması ile ilgili bu farklı sonuçlar iki farklı özelliğe sahip seçeneklerin araştırılması biçiminin olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Askıya alma süreci Erikson’un (1968) kuramında yetişkinliğe geçmeden önce sağlıklı kimlik gelişimi için çok önemli bir yere sahiptir. Askıya alma gencin yetişkin sorumluluklarını almaya geçişte bir tür hazırlanma ve zaman kazanma dönemidir. Bu dönemde özellikle ileri ergenlik döneminde bireyler pek çok yaşam alanında farklı rolleri deneyimlerler. Özellikle üniversite eğitimi yıllarına denk gelen askıya alma süreci başarılı kimliğin oluşumunda bir ön koşul zamanı gibidir. Ancak askıya alma sürecinin çok uzamaması beklenir. Bu dönemin uzaması başarılı kimliğin oluşmasını engellemektedir. Bu durumda askıya alma süreci başarılı kimliği sağlamaktan çok kimlik dağınıklığına neden olan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Luyckx ve ark., 2008a). Bu dönemin uzamasının temel nedenlerinden biri gençlere yaşadıkları toplum tarafından çok fazla seçenek sunulması, ergenlere kendi kimliklerini tek başlarına oluşturma konusunda toplumsal baskıların yapılması ve bu konularda onlara yeterli destek ve rehberliğin sunulmamasıdır (Baumeister ve Muraven, 1996; Cote, 2002).

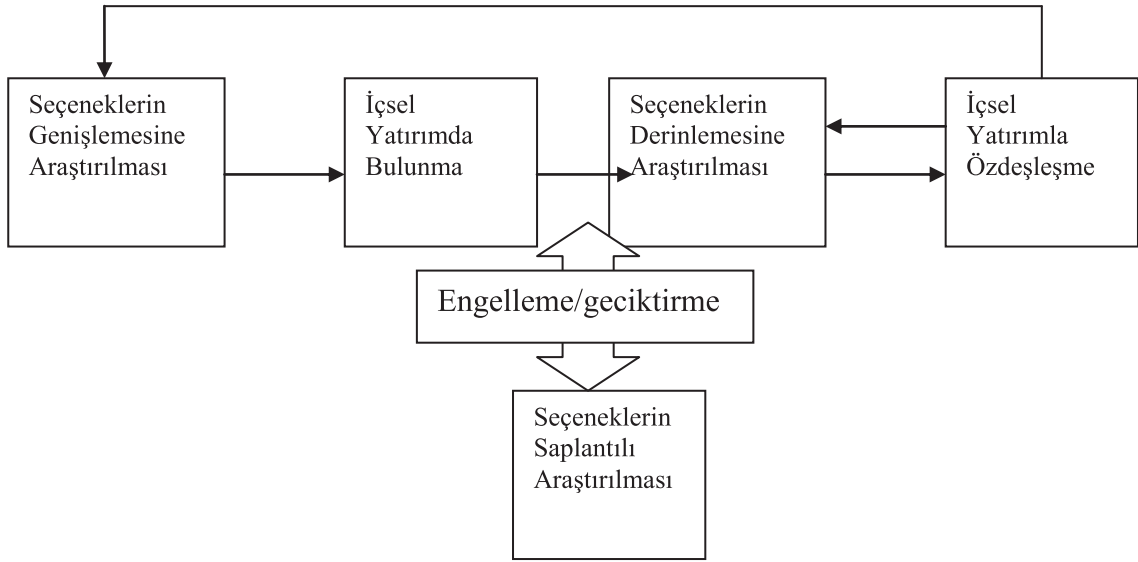
Kişilik ile ilgili çalışmalarda da (Nolen-Hoeksema, 2000; Trapnell ve Campbell, 1999) benlik dikkatti (self-attentiveness) saplantılı ve yansıtıcı (reflective) ya da uyumsal (adaptive) olarak ikiye ayrılmıştır. Tepki Biçimi Kuramına (Response Styles Theory) göre saplantı (ruminasyon) stres durumuna pasif ve tekrarlayıcı biçimde tepki verme olarak belirtilmektedir (Erdur-Baker, Özgülük, Turan, Danışık, 2009; Nolen-Hoeksema, 1991). Trapnell ve Campbell’a (1999) göre benlik saplantısı

(self-rumination) benliğe doğru korku, kayıp ve algılanan tehditle harekete geçen olumsuz, kronik ve sürekli benlik dikkatidir. benlik yansıması (self-reflection) ise benliğe doğru merak ve epistemik ilgiyle harekete geçen olumlu kendilik dikkatidir.

Luyckx ve arkadaşları da (2008a) bu ayrımı da temel olarak iki farklı seçeneklerin araştırılması biçiminin olduğunu ortaya koymuştur. İşlevsel seçeneklerin araştırılması kimlik öğeleriyle ilgili yeni seçeneklere açık olmak, merak gibi özelliklerle başlarken, saplantılı/işlevsel olmayan (ruminative/maladaptive) seçeneklerin araştırılması ise, kaygı, depresyonla sonuçlanmaktadır. Ergenler seçenekleri saplantılı araştırma süreci içerisine girdiklerinde

sürekli bir kimlik duygusu oluşturmada zorlanırlar. Bu ergenler aynı kimlik sorularını sürekli kendilerine sorup dururlar ancak bu çabaları belirsizlik ve yetersizlik duygusuyla sonuçlanır. Herhangi bir sürekli içsel yatırım oluşturmama ergenlerin ruh sağlığını da olumsuz olarak etkilemektedir (Luyckx ve ark., 2008a).

Buraya kadar Beş Boyutlu Modelin ortaya koyduğu kimlik süreci boyutları aktarılmaya çalışılmıştır. Beş boyut arasındaki ilişki aşağıdaki şekil üzerinden gösterilmiştir. Bu modelde aşağıdaki şekildeki (Şekil 2) gibi bir süreç (bu sürecin herkes için genellenemeyeceği göz önünde bulundurularak) görülebilir.

Şekil 2. Kuramsal Süreç Modeli (Kaynak: Luyckx ve ark., 2008a)

Bu modele süreç açısından bakıldığında bir kişi ilk olarak kimlik alanı ile ilgili bilgileri genişlemesine araştırır. Bu araştırma süreci sonunda bazı alternatiflerin kendisi için uygun olduğunu düşünerek içsel yatırımlar oluşturur. Daha sonra birey var olan içsel yatırımları hakkında tekrar düşünmeye başlayarak derinlemesine bir araştırma süreci içerisine girer. Derinlemesine araştırma süreci sonrasında birey sahip olduğu içsel yatırımlarla özdeşim kurarsa başka bir deyişle bu içsel yatırımlar “beni tanımlıyor”, “benim iyilik halimi sağlıyor” dediğinde içsel yatırımları ile özdeşim kurar aksi durumda ya tekrar seçeneklerin derinlemesine araştırılması sürecine ya da en başa dönerek seçeneklerin genişlemesine araştırılması sürecine girer. Bu süreç içerisinde seçeneklerin saplantılı araştırılması içsel yatırım yapmayı ya

engeller ya da geciktirir. Daha önce belirtildiği gibi süreç modellerinin en büyük artıları hem değişken hem de kişi odaklı olarak çalışılmasına olanak tanınmasıdır. Yani bu modelde kimlik biçimlenmesindeki süreçlere ayrıntılı olarak bakılıp aynı zamanda bireyler kimlik statülerine yerleştirilerek kişiler arası farklılıkların görülebilmesi sağlanmaktadır. Luyckx ve arkadaşları (2008a,b,c) beş kimlik boyutunu kullanarak altı kimlik statüsü önermişlerdir. Modelde kimlik statüleri istatistiksel olarak kümeleme yöntemiyle oluşturulmaktadır. Aşağıda kimlik statüleri tablo olarak gösterilmiştir.

Tabloda görüldüğü gibi bu modelde Marcia'nın dört kimlik statüsüne iki kimlik statüsü daha eklenmiştir. Bu iki yeni kimlik statüsü “kaygısız dağınık” ve “farklılaşmamış” kimlik statüleridir. Farklılaşmamış kimlik statüsü Adams, Bennion

Tablo 1. *Luyckx ve Arkadaşlarının Kimlik Statüleri Modeli*

Boyut	Başarılı	İpotekli	Askıya Alınmış	Kaygısız Dağınmık (Carefree Diffusion)	Dağılmış Dağınmık (Diffused Diffusion)	Farklılaşmamış
İçsel Yatırımda Bulunma	Yüksek	Yüksek	Ortalamadan Düşük	Düşük	Düşük	Ortalamadan Düşük
İçsel Yatırımla Özdeşleşme	Yüksek	Yüksek	Ortalamadan Düşük	Düşük	Düşük	Ortalamadan Düşük
Seçeneklerin Genişlemesine Araştırılması	Yüksek	Düşük	Yüksek	Ortalamadan Düşük	Ortalamadan Düşük	Ortalamadan Düşük
Seçeneklerin Derinlemesine Araştırılması	Yüksek	Düşük	Ortalamanın Üstünde	Ortalamadan Düşük	Ortalamadan Düşük	Ortalamadan Düşük
Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması	Düşük	Düşük	Yüksek	Ortalamadan Düşük	Yüksek	Ortalamadan Düşük

(Kaynak: Luyckx ve ark., 2008a)

ve Huh (1989) tanımladığı düşük profilli askıya alınmış (low profile moratorium) kimlik statüsüne benzemektedir. Modelin ilk ortaya konulduğu çalışmada (Luyckx ve ark., 2008a) askıya alınmış kimlik statüsü saplantılı askıya alınmış ve askıya alınmış olarak ayrılırken daha sonraki çalışmalarda (Luyckx ve ark., 2008b,c,d; Schwartz ve ark. 2011) sadece askıya alınmış kimlik statüsü tanımlanmıştır.

Bu model ortaya konulduğundan beri pek çok araştırmada kullanılmıştır. Bu modelin günümüzdeki kullanım sıklığı düşünüldüğünde Marcia'nın Kimlik Statüleri Modeli kadar kimlik gelişimi literatürüne etkide bulunabileceği söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmada ergenlik döneminde bireylerin yaşamını etkileyen en önemli değişkenlerden biri olan kimlik gelişimi incelenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde değişen sosyokültürel bağlamlarla birlikte hem bireylerin kimlik yapılandırma sürecinin hem de kimlik gelişiminin kuramsal olarak ele alınışının de değiştiği görülmektedir. Kimlik yapılandırma sürecinin teknolojik gelişimler, küreselleşme ve postmodernizmle birlikte hem kolaylaştığı hem de daha zorlaştığı söylenebilir. Teknolojik gelişmeler ve özellikle internet ergenlere çok fazla seçenek sağlamaktadır. Ergenler meslek, ideoloji bir çok kimlik alanıyla ilgili bilgilere rahatlıkla ulaşabilmektedir. Ancak bir yandan da ergenlerin önünde çok fazla seçenek olması ve seçeneklerin hızlı biçimde değişmesi bireyi saplantılı seçenek araştırma süreci içerisine sokabilir. Burada

gözden kaçırılmaması gereken durum toplum tarafından ergenlere çok seçenek sunulmasının ergenlerin sürekli aynılık duygusunu sürdürmeyi zorlaştıracağıdır. Ancak ergenlere bu kaotik koşullar içerisinde gerekli destek verilip rehberlik yapıldığında ergenlerin yaşadıkları problemlerin düzeyinin azalacağı söylenebilir.

Kimlik gelişimiyle ilgili aktarılanların Türkiye için ne oranda geçerli olduğu ergenler hakkında çalışma yapan araştırmacılar için önemli bir konudur. Türkiye'de yapılan çalışmalar (Göregenli, 1995; Karakitapoğlu-Aygün, 2002) sosyal ve ekonomik değişimlerle birlikte bireyleşmenin öneminin daha da arttığı görülmektedir. Türkiye'de de seçeneklerin artmasıyla birlikte ergenlerin kimlik sorunları yaşadığını gösteren çalışmada Çuhadaroğlu ve arkadaşları (2004) Adana ve Ankara'da yaşayan ergenleri çeşitli değişkenlere göre karşılaştırmışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre Ankara'da yaşayan ergenlerin benlik kavramının sürekliliği Adana'da yaşayan ergenlerinkine göre anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Bu durum Ankara'da yaşayan ergenlerin kimlik oluşturma sürecinde daha zorlandıklarını göstermektedir. Buna yol açan nedenin de Ankara'da gençler için daha fazla kimlik seçeneğinin bulunması olabileceği belirtilmiştir. Özgüngör (2009) ise yaptığı çalışmada Türkiye'de modern ve postmodern değerlere sahip olan bireyleri kimlik statülerine göre karşılaştırdıkları çalışmada postmodern değerlere sahip bireylerin modern değerlere sahip bireylere göre daha az başarılı kimlik statüsüne ve daha fazla dağınmık ve ipotekli kimlik statüsüne

sahip olduklarını göstermiştir. Bu çalışmanın sonuçları da değişen sosyo-kültürel değişimlerle seçeneklerin saplantılı araştırılması boyutunun daha çok görülebileceğini göstermektedir.

Saplantılı seçeneklerin araştırılması sürecinin Türkiye’de yaşayan ergenler arasında olup olmadığını araştıran çalışmada (Morsünbül, 2011) seçeneklerin saplantılı araştırılması sürecinin Türkiye’de yaşayan ergenler arasında da yaşandığı bulunmuştur. Burada dikkatli olunması gereken durum kimlikle ilgili yapılan çalışmaların büyük bölümünün Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde yapılmasıdır. Büyük şehirler dışında ergenlerin kimlik gelişimleri hakkında bilgimiz sınırlıdır. Benzer biçimde yapılan çalışmalar genellikle öğrenci grubuyla yapılmaktadır. Türkiye’de öğrenciler 15-24 yaş grubunun yalnızca üçte birini oluşturmaktadır (Eliş, Çelik, Ercan ve Çarkoğlu, 2008). Bu nedenle öğrencilerle yapılan araştırmalardan elde edilen kimlik gelişimiyle ilgili bulguları öğrenci olmayan gruba genellemek zor görünmektedir. Bu nedenle kimlik çalışmalarının öğrenci olmayan gruplara da kaydırılması Türkiye’de gençlerin kimlik gelişimi hakkında daha doğru değerlendirmeler yapılmasını sağlayacaktır.

Erikson’a (1968) göre kimlik gelişimi yoğun olarak ilk ergenlik ve ileri ergenlik döneminde yaşanmaktadır. Son yıllarda ergenlikle genç yetişkinlik arasında bir dönem olarak belirtilen beliren yetişkinlik döneminde (emerging adulthood, 18-25 yaş arasında olduğu belirtilen dönem) kimlik gelişiminin ergenlik döneminden daha yoğun olduğu belirtilmektedir (Arnett, 2000, 2004). Hem Erikson (1968) hem de Arnett (2000, 2004) açısından bakıldığında üniversite yılları kimlik gelişimi açısından çok önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde bireylerin yoğun desteğe ve rehberliğe ihtiyacı vardır. Türkiye’de ilköğretim ve liselerde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri belirli düzeylerde yürütülürken, üniversitelerde bu hizmetler yetersiz durumdadır. Üniversite yıllarının kimlik gelişimi açısından önemi düşünüldüğünde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin

üniversitelerde daha etkin hale getirilmesi bireylerin yaşayacakları kimlik krizlerini çözmede yardımcı olacaktır.

Bireylere psikolojik destek sağlayan kurumlarda bu çalışma kapsamında incelenen kimlik gelişimi ile ilgili yaklaşımların ortaya koyduklarının gözönünde bulundurulması müdahale ve önleyici hizmetlerin daha etkili biçimde yapılmasını sağlayabilir. Bireylere kimlik gelişimi konusunda psikolojik destek sağlanırken ilk olarak bireyin içinde bulunduğu sosyo-kültürel bağlamın gözönünde bulundurulması gerekmektedir. İkinci olarak bireyin kimlik gelişimi değerlendirilirken bunun bir süreç olduğu ve özellikle ergenlik ve beliren yetişkinlik döneminde değişime büyük ölçüde açık olduğu dikkate alınmalıdır. Son olarak da özellikle ergenlerle çalışan uzmanların ergenlerin kimlik alanıyla ilgili araştırmayı ne denli sağlıklı yaptıklarını ya da bu sürece sapanıp sapanmadıklarını gözönünde bulundurmaları gerekmektedir. Araştırma sürecine sapanan bireylerin sürekli bir içsel yatırım yapmaları konusunda onlara yardım sağlanması ve özellikle bu süreçte anababa faktörünün sürece etkin biçimde dahil edilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma kapsamında çıkarılacak bir sonuç da kimlik gelişimi ile ilgili yapılan çalışmalara yöneliktir. Kimlik gelişimi hakkında yapılan çalışmaların hem bireye hem de sürece odaklanmasının gerekliliğidir. Başka değişle hem kimlik gelişimindeki boyutları ayrıntılı biçimde incelenmesi hem de kimlik statülerine bakılması daha doğru ve kapsamlı bilgilerin elde edilmesine yardımcı olabilir.

Bu çalışmanın ortaya koydukları psikolojik danışma ve rehberlik alanına çeşitli biçimlerde katkı sağlamaktadır. İlk katkısı alanda araştırma yapan araştırmacılara kimlik gelişimi ile ilgili literatürü ve kimlik gelişimi ile ilgili yeni ve yurtdışında sıklıkla kullanılan bir modeli tanıtmasıdır. Diğer bir katkısı ise kimlik gelişimi ile ilgili danışmanlık hizmetlerinde günümüzün değişen bağlamlarında bireylere nasıl destek sağlanabileceği ile ilgili önerileridir.

Kaynaklar

- Adams, G., Bennion, L. & Huh, K. (1989). *Objective measure of ego identity status: A reference manual*. Ontario: University of Guelph Press.
- Adams, G. R. & Marshall, S. K. (1996). A Developmental social psychology of identity: Understanding the person-in-context. *Journal of Adolescence*, 19(3), 429-442.
- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5): 469-480.
- Arnett J. J. (2004). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University Press.

- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş toplum* (Çev. Yavuz Alogan). (2.Baskı), İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Baumeister, R. F. & Muraven, M. (1996). Identity as adaptation to social, cultural, and historical context. *Journal of Adolescence*, 19(3), 405–416.
- Berzonsky, M. (1992). A process perspective on identity and stress management. In G.R. Adams & R.M. Montemary (Eds). *Adolescent Identity Formation* (2nd. Ed., pp.193-215). Newbury Park: Sage Publication.
- Berzonsky, M. D. (1999). Identity styles and hypothesis-testing strategies, *The Journal of Social Psychology*, 139(4), 784-789.
- Berzonsky, M. D. (2003). The structure of identity: Commentary on Jane Kroger's view of identity status transition. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 3(3), 231-345.
- Berzonsky, M. D. (2005). Ego identity: A personal standpoint in a postmodern world. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 5(2), 125-136.
- Beyers, W. & Çok, F. (2008). Adolescent self and identity development in context. *Journal of Adolescence*, 31(4), 147-150.
- Bosma, H. A. (1994). *Identity and development: An interdisciplinary approach*. Thousand Oaks: Couf.
- Bosma, H. A. (1995). *Identity development in adolescence coping with commitments*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Groningen, The Netherlands.
- Bosma, H. A. & Kunnen, E. S. (2008). Identity-in- context is not yet identity development-in-context. *Journal of Adolescence*, 31(4), 281-289.
- Clancy, S. M. & Dollinger, S. J. (1993). Identity, self, and personality: I. Identity status and the five-factor model of personality. *Journal of Research on Adolescence*, 3(3), 227–245.
- Coté, J. E. & Levine, C. (1987). A formulation of Erikson's theory of ego identity formation. *Developmental Review*, 7(3), 273-325.
- Côté, J. E. (2002). The role of identity capital in the transition to adulthood: The individualization thesis examined. *Journal of Youth Studies*, 5(2), 117-134.
- Crocetti, E., Schwartz, S. J., Fermani, A. & Meuss, W. (2010). The Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS): Italian validation and cross-national comparisons. *European Journal of Psychological Assessment*, 26(3), 172-186.
- Çuhadaroğlu, F., Canat, S., Kılıç, E., Şenol, S., Rugancı, N., Öncü, B.,...& Avcı, A. (2004). *Ergen ve ruhsal sorunları: Durum saptama çalışması*, Ankara, Tubitak Matbaası.
- Eliş, B., Çelik, K., Ercan, H. & Çarkoğlu, A. (2008). *Türkiye 2008 insani gelişim raporu*. Ankara, Desen Ofset.
- Erdur-Baker, Ö., Özgülük, S. B., Turan, N. & Danişık, N. (2009). Ergenlerde görülen psikolojik belirtilerin yordayıcıları olarak ruminasyon ve öfke/öfke ifade tarzları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 43-53.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Göregenli, M. (1995). Kültürümüz açısından bireycilik-toplulukçuluk eğilimleri: Bir başlangıç çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(35), 1-14.
- Karaduman, S. (2010). Modernizimden postmodernizme kimliğin yapısal dönüşümü. *Journal of Yaşar University*, 17(5), 2886-2899.
- Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2002). *Self-construals, perceived parenting styles and wellbeing in different cultural and socio-economic contexts*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kidwell, J. S., Dunham, R. M., Bacho, R. A., Pastorino, E., & Portes, P. R. (1995). Adolescent identity exploration: A test of Erikson's theory of transitional crisis. *Adolescence*, 30(120), 785–793.
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B., Beyers, W. & Vansteenkiste, M. (2005). Identity statuses based on 4 rather than 2 identity dimensions: Extending and refining Marcia's paradigm. *Journal of Youth and Adolescence*, 34(6), 605–618.
- Luyckx, K., Goossens, L. & Soenens, B. (2006a). A developmental contextual perspective on identity construction in emerging adulthood: Change dynamics in commitment formation and commitment evaluation. *Developmental Psychology*, 42(2), 366–380.
- Luyckx, K., Goossens, L., Soenens, B. & Beyers, W. (2006b). Unpacking commitment and exploration: Validation of an integrative model of adolescent identity formation. *Journal of Adolescence*, 29(2), 361–378.
- Luyckx, K., Soenens, B. & Goossens, L. (2006c). The personality identity interplay in emerging adult women: Convergent findings from complementary analyses. *European Journal of Personality*, 20(3), 195–215.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky, M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I. & Goossens, L. (2008a). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42(5), 58–82.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Goossens, L. & Pollock, S. (2008b). Employment, sense of coherence, and identity formation: Contextual and psychological processes on the pathway to sense of adulthood. *Journal of Adolescent Research*, 23(5), 566–591.

- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Goossens, L. & Soenens, B. (2008c). The relationship between identity development and adjustment in the transition to adulthood: Variable-centered and person centered approaches. *Journal of Research on Adolescence*, 18(4), 595–619.
- Luyckx, K., Seiffge-Krenke, I., Schwartz, S. J., Goossens, L., Weets, I. & Hendrieckx, C. (2008d). Identity formation, coping, and adjustment in emerging adults with a chronic illness: The sample case of type I diabetes. *Journal of Adolescent Health*, 43(5), 451–458.
- Luyckx, K., Soenens, B., Goossens, L., Beckx, K. & Wouters, S. (2008e). Identity exploration and commitment in late adolescence: Correlates of perfectionism and mediating mechanisms on the pathway to well-being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 27(4), 336–361.
- Luyckx, K., Lens, W., Smits, I. & Goossens, L. (2010a). Time perspective and identity formation: Short-term longitudinal dynamics in college students. *International Journal of Behavioral Development*, 34(3), 238–247.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Soenens, B., Vansteenkiste, M. & Goossens, L. (2010b). The path from identity commitments to adjustment: Motivational underpinnings and mediating mechanisms. *Journal of Counseling and Development*, 88(1), 52–60.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5): 551-558.
- Marcia, J. E. (1989). Identity and intervention. *Journal of Adolescence*, 12(3), 401-410.
- Marcia, J. (1993). The relational roots of identity In, J. Kroger (Ed). *Discussions on ego identity*. (pp.134-147) Hillsdale: NJ, England, Lawrence Erlbaum Associates.
- Marcia, J. E. (1994). Ego identity and object relations. 3th edition. In J. M. Masling & R. F. Bornstein (Eds), *Empirical perspectives on object relations theory*. (pp.122-143) Washington: DC, American Psychological Association.
- Marcia, J. E. (2002a). Adolescence, identity, and the Bernardone family. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2(3), 199-209.
- Marcia, J. E. (2002b). Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 2(1), 7-28.
- Meyers, D. & Deiner, E. (1995). Who is happy. *American Psychological Society*. 131(6), 19-25.
- Morsünbül, Ü. (2010). Ergenlikte kimlik gelişimini açıklayan yaklaşımlar/modeller: Ergen ruh sağlığı açısından sonuçları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(2), 105-111.
- Morsünbül, Ü. (2011). *Ergenlikte özerkliğin ve kimlik biçimlenmesinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Nolen-Hoeksema, S. (1991). Responses to depression and their effects on the duration of depressive episodes. *Journal of Abnormal Psychology*, 100(4), 569-582.
- Nolen-Hoeksema, S. (2000). The role of rumination in depressive disorders and mixed anxiety/depressive symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, 109(3), 504–511.
- Özgüngör, S. (2009). Postmodern değerler, kimlik oluşumu ve yaşam doyumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 3(31), 32-42.
- Schwartz, S. J. & Pantin, H. (2006). Identity development in adolescence and emerging adulthood: The interface of self, context, and culture. In, A. Prescott (Ed.), *The concept of self in psychology* (pp. 45-85). Hauppauge, NY: Nova Science Publishers.
- Schwartz, S. J., Beyers, W., Luyckx, K., Soenens, B., Zamboanga, ... & Waterman, A. S. (2011). Examining the light and dark sides of emerging adults' identity: A study of identity status differences in positive and negative psychosocial functioning. *Journal of Youth and Adolescence*. 40(7), 839-859.
- Suh, E. M. (2002). Culture, identity consistency, and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(6), 1378-1391.
- Trapnell, P. D. & Campbell, J. D. (1999). Private self-consciousness and the five-factor model of personality: Distinguishing rumination from reflection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(2), 284–304.
- Waterman, A. (1992). Identity as an aspect of optimal psychological functioning. In G. R. Adams & R.M. Montemayor (Eds.), *Adolescent Identity Formation* (pp. 51-72). Newbury Park Sage Pub.
- Waterman, A. S. (1995). Identity development from adolescence to adulthood: An extension of theory and a review of research, *Developmental Psychology*, 18(3), 341-358.
- Waterman, A. (1999). Identity, the identity statuses, and identity statuses development: A contemporary statement, *Developmental Review*, 19(4)591-621.

Extended Summary

A New Dimension in Identity Development: Ruminative Exploration

Ümit MORSÜN BÜL and Figen ÇOK

Constitution of identity by individuals and handling of theoretical identity development began to change as a result of socio-cultural changes. The aim of this study is to investigate the changes in identity development literature and The Five-Dimensional Model of Identity Formation that is proposed by Luyckx et al. (2008a). In accordance with this aim, first of all identity development approaches were reviewed and then The Five-Dimensional Model of Identity Formation was thoroughly investigated.

Identity development is important in terms of both individuals' mental health and transition to adulthood (Erikson, 1968). Identity helps individuals to guide their decisions such as whether to marry, what career to choose. It can be seen that the identity development approaches that explain identity development have changed as a result of socio-cultural changes and new variables began to appear accordingly.

As a result of dramatic changes in social life, identity development has become more fragile and discontinuous in postmodern period. In this period cultural environment appeared in which individual can't locate themselves. Sameness and continuity which are basic elements of identity development are constructed much more difficultly because of the effect of globalization and postmodern culture in the context of postmodern period (Bauman, 2005; Cote, 2002; Karaduman, 2010).

It is seen that approaches related to identity development change from identity status approach to approaches that focus on identity process. The most widely used approaches in identity development studies can be classified as follows: Models that focus on identity status (Marcia, 1966; Waterman, 1992), identity style model that focuses on social-cognitive process in identity development (Berzonsky, 1992), and finally identity process models that focus on process in identity development (Crocetti et al., 2010; Luyckx et al., 2008a). Process models seem useful in two way

to explain development in identity formation. First, process models provide us to see process in identity formation. Second, process models can be used both as variable-centered approaches and as person-centered approaches (Crocetti et al., 2010)

Luyckx et al. (2005, 2006 a,b,c, 2008 a,b,c,d,e) proposed identity formation model based on Erikson's (1968) Psychosocial Development Theory, Marcia's (1966) Identity Status Model, Berzonsky's (1992) Identity Style Model and Waterman's (1992) Identity Status Model. In The Five-Dimensional Model of Identity Formation exploration and commitment process which Marcia (1966) used to determine identity status were separated sub dimensions. Commitment process was divided into two dimensions that are commitment making and identification with commitment. Exploration process was divided into three dimensions that are exploration in breadth, exploration in depth and ruminative exploration. Commitment making shows the degree to which individual has made choices about identity relevant topics. Identification with commitment shows the degree to which individual feels certain about his choices. Exploration in breadth shows the degree to which individual searches for different alternatives about identity relevant topics and finally exploration in depth shows the degree to which in-depth evaluation of individual' existing commitments.

The largest contribution of Five-Dimensional Model is to put forth ruminative exploration process to literature. This dimension shows that individuals to become "stuck" in the exploration process, to continue to dwell over the different alternatives at hand, and to experience considerable difficulty arriving at firm or fully endorsed identity commitments (Luyckx et al., 2008a).

When it is looked into the literature about identity development, different results can be find out about the adaption of exploration. Some studies (Clancy and Dollinger, 1993; Luyckx et al., 2006c) demonstrated that exploration is related to openness and curiosity

about identity relevant issues. On the other hand some studies (Kidwell et al., 1995; Luyckx et al., 2006c) demonstrated that exploration is related to heightened anxiety and depressive symptoms. In Erikson's theory (1968) moratorium process is important for healthy identity development before transition to adulthood. Individuals explore life alternatives without the burden of adult responsibilities in moratorium process. Extended moratorium process hinders successful identity. In this situation moratorium induces diffusion rather than achievement.

Luyckx et al (2008a) proposed two different exploration based on results of studies. First is adaptive exploration that is related to openness and curiosity and second is ruminative/maladaptive exploration which is related to anxiety and depressive symptoms. When adolescents stuck in ruminative exploration process they slog to constitute continuous sense of identity. These

adolescents search same identity issues but their effort result in sense of uncertainty and inability (Luyckx et al., 2008a).

Luyckx et al. (2008a,b,c) proposed six identity status by using five identity dimensions. They are achievement, foreclosure, moratorium, carefree diffusion, diffused diffusion and undifferentiated identity status.

In this study identity development was investigated that effects individuals' life in adolescence period . In the light of this study, it can be said that both individuals' identity construction process and investigation of identity development as theoretical have changed with changing socio cultural contexts.

As a result, The Five-Dimensional Model of Identity Formation will contribute to specialists who work both in educational and clinical environment to evaluate adolescent's identity development.